

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
В.о. завідувачої кафедри
_____ Уханова І.О.
“ ____ ” _____ 202__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

НА ТЕМУ «МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД»

Виконавець:

студент ФМЕ ак. гр. №64

Беляк Ілля Олександрович _____

/ підпис /

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____

/ підпис /

ОДЕСА – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	8
1.1. Сутність та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва....	8
1.2. Організаційно-правове забезпечення реалізації міжнародного інвестиційного співробітництва	19
1.3. Методи аналізу та оцінки показників міжнародного інвестиційного співробітництва	33
Висновки до розділу 1	49
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	51
2.1. Макроекономічні умови міжнародного інвестування в українському Причорномор'ї.....	51
2.2. Стан та динаміка іноземних інвестицій у причорноморських областях....	61
2.3. Структура міжнародного інвестиційного портфелю у Причорноморських регіонах України.....	72
Висновки до розділу 2	81
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	84
3.1. Імплементация закордонного досвіду інституційного забезпечення міжнародного інвестиційного співробітництва у приморських регіонах.....	84
3.2. Оцінювання внеску іноземних інвестицій у економічне зростання українського Причорномор'я.....	92
3.3. Стратегічні пріоритети міжнародного інвестиційного співробітництва для повоєнного відновлення Причорноморських регіонів України.....	99
Висновки до розділу 3	107
ВИСНОВКИ.....	109
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	113
ДОДАТКИ.....	124

ВСТУП

Актуальність дослідження. Міжнародне інвестиційне співробітництво виконує фундаментальну роль у забезпеченні сталого розвитку приморських територій. Залучення іноземних інвестицій призводить до створення нових робочих місць, позитивно впливає на загальний рівень життя населення, сприяє акселерації технологічного та інноваційного розвитку. В якості чинника економічного відновлення це явище є ключовим як для промислово-інфраструктурного, так і для рекреаційного кластеру Причорноморських регіонів України. Відтак науково-практична значимість визначення обґрунтованих засад формування та реалізації ефективних економічних і правових умов міжнародного інвестиційного співробітництва є безсумнівною.

Міжнародна інвестиційна діяльність, вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток, методи організації відповідного співробітництва та інструменти залучення міжнародних інвестицій є доволі популярним предметом досліджень, що пояснюється вагомою роллю, що відіграє міжнародне інвестиційне співробітництво в економічному житті країн, що розвиваються, в тому числі України. Зокрема, теоретико-методологічний базис сформували в своїх дослідженнях економісти зі світовим ім'ям: І. Ансофф, Д. Бьюкенен, П. Друкер, Т. Портер, Й. Шумпетер. Серед вітчизняних дослідників, що розглядають вказані аспекти, варто назвати С. Бестужеву, О. Лактіонову, Ю. Надвірнянського, Г. Погрішук та В. Руденко, Н. Ситник, К. Фліссака. Така прискіплива увага з боку наукової спільноти, втім, недостатньо належно позначилася на дослідженні регіональних аспектів міжнародного інвестиційного співробітництва, зокрема – приморських територій України, відтак аналіз впливу міжнародних інвестицій на їх економічний розвиток є важливим науковим завданням.

Тому *метою роботи* є дослідження особливостей міжнародного інвестиційного співробітництва Причорноморських регіонів України як чинника економічного відновлення в повоєнний період.

Досягнення мети обумовлює виконання таких *завдань дослідження*:

- визначити сутність та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва;
- проаналізувати організаційно-правове забезпечення реалізації міжнародного інвестиційного співробітництва;
- систематизувати методи аналізу та оцінки показників міжнародного інвестиційного співробітництва;
- дослідити макроекономічні умови міжнародного інвестування в українському Причорномор’ї;
- оцінити стан і динаміку іноземних інвестицій у Причорноморських областях;
- визначити структуру міжнародного інвестиційного портфелю у Причорноморських регіонах України;
- запропонувати напрями імплементації закордонного досвіду інституційного забезпечення міжнародного інвестиційного співробітництва у приморських регіонах;
- здійснити оцінювання внеску іноземних інвестицій у економічне зростання українського Причорномор’я;
- сформулювати стратегічні пріоритети міжнародного інвестиційного співробітництва для повоєнного відновлення Причорноморських регіонів України.

Об’єктом дослідження виступає процес реалізації міжнародного інвестиційного співробітництва Причорноморських регіонів України.

Предмет дослідження становлять науково-теоретичні та організаційно-методичні положення активізації міжнародного інвестиційного співробітництва в українському Причорномор’ї.

У процесі дослідження застосовано такі *наукові методи*: аналіз і синтез, узагальнення, компаративний аналіз – для дослідження науково-теоретичних засад міжнародного інвестиційного співробітництва; графічно-аналітичний метод, не-економетричні підходи (PESTEL-аналіз), статистичний інструментарій – для представлення даних стосовно стану інвестиційного співробітництва в

Причорноморських регіонах України; кореляційно-регресійний аналіз – для емпіричного обґрунтування специфіки реалізації міжнародного інвестиційного співробітництва та визначення резервів його активізації для сприяння повоєнному відновленню Причорноморських регіонів України.

Інформаційна база дослідження складається з монографічної літератури та наукових праць українських і зарубіжних авторів з питань міжнародного руху капіталу, інвестиційного менеджменту, реалізації іноземних інвестицій, чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють інвестиційні та дотичні господарські процеси, офіційні дані та звітність Державної служби статистики України, Національного банку України, обласних державних (військових) адміністрацій українського Причорномор'я.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел зі 107 найменувань, що розміщені на 123 сторінках. Текст роботи включає 11 додатків.

Основні положення дослідження викладено в 14 публікаціях, у тому числі в 1 статті в фаховому виданні категорії Б, 13 тезах доповідей:

1. Беляк І. О. Міжнародне інвестиційне співробітництво та його роль у повоєнному відновленні приморських територій України. Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». 2023. Т. 1, № 6.

2. Беляк І. О. Пріоритети розвитку міжнародної інвестиційної привабливості Одеської агломерації в умовах транзитивної економіки. Формування ефективної системи управління та публічного адміністрування в умовах транзитивної економіки : матеріали IV Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Харків, 21 верес. 2022 р. Харків, 2022. С. 291–293.

3. Беляк І. О. Роль логістичного потенціалу в міжнародній інвестиційній привабливості Одеської агломерації. Особливості розвитку цифрової економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів : зб. тез-доп. I Всеукр. науково-практ. конф., м. Трускавець, 20 жовт. 2022 р. Дрогобич, 2022. С. 72–74.

4. Беляк І. О. Європейський досвід управління інвестиційною привабливістю приморських агломерацій та його імплементація в Україні. Європейські виміри

сталого розвитку : зб. наук. ст. за матеріалами IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 20 жовт. 2022 р. Київ, 2022. С. 75–85.

5. Бесяк І. О. Удосконалення інституційних засад підвищення міжнародної інвестиційної привабливості Одеської агломерації. Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень : Матеріали II Міжнар. науково-практ. Інтернет-конф., м. Луцьк, 9 листоп. 2022 р. Луцьк, 2022. С. 81–85.

6. Бесяк І. О. Міжнародне інвестиційне співробітництво у повоєнній модернізації приморських територій України. Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту : зб. тез доп. Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 20 верес. 2023 р. Харків, 2023. С. 162–163.

7. Бесяк І. О. Публічний контроль іноземних інвестицій як інструмент національної безпеки: приклад ЄС. Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 5 жовт. 2023 р. Київ, 2023. С. 365–367.

8. Бесяк І. О. Галузевий профіль міжнародного інвестування та кредитування Причорноморських регіонів України. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти : матеріали X Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 20 жовт. 2023 р. Київ, 2023.

9. Бесяк І. О. Повоєнні перспективи міжнародного інвестиційного співробітництва приморських регіонів України. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : тези доп. X Всеукр. науково-практ. конф., м. Миколаїв, 25-27 жовт. 2023 р. Миколаїв, 2023. С. 121–123.

10. Бесяк І. О. Повоєнні пріоритети міжнародного інвестиційного співробітництва приморських агломерацій України. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали III Міжнар. науково-практ. конф., м. Миколаїв, 02-03 лист. 2023 р. Миколаїв, 2023.

11. Бесяк І. О. Динаміка правового забезпечення міжнародного інвестиційного співробітництва України. Економіко-правові та управлінської-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Дніпро, 03 лист. 2023 р. Дніпро, 2023.

12. Бесяк І. О. Моделі міжнародного інвестиційного співробітництва. Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку : матеріали ІІІ Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 03 лист. 2023 р. Харків, 2023.

13. Бесяк І. О. Регуляторне сприяння міжнародному інвестиційному співробітництву в Україні. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукр. наук.. конф. за міжнар. участю, м. Умань, 15 лист. 2023 р. Умань, 2023.

14. Бесяк І. О. Потенціал Причорноморських територій України в міжрегіональній інвестиційній конкуренції. Проблеми формування та реалізації конкурентної політики : матеріали VIII Міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 23-24 лист. 2023 р. Львів, 2023.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що міжнародне інвестиційне співробітництво є вагомим чинником повоєнного відновлення Причорноморських регіонів України, раціональне використання якого дозволить прискорити економічне зростання і закласти фундамент для багаторічного стійкого розвитку. До ключових положень роботи, відтак, належать такі.

1. Концептуалізація міжнародного інвестиційного співробітництва далека від завершення, а його дискусійний характер та емпірична невизначеність поки не дозволяють отримати загальновизнану дефініцію. Це обґрунтовує необхідність формулювання та введення в науковий оборот власного погляду на сутність аналізованої категорії, яку доцільно розуміти як економічні відносини, що складаються в результаті здійснення міжнародного інвестування та опосередковують рух міжнародних інвестицій.

2. Ключовою рисою, що визначає комерційну природу інвестиційного співробітництва та єднає його з міжнародною інвестиційною діяльністю та міжнародним рухом капіталу, є основна мета – отримання прибутку. Роль міжнародного інвестиційного співробітництва уособлена в його функціях та реалізується через вплив його суб'єктів на об'єкти на кількох рівнях, однак кожного разу маючи прояв у русі міжнародних інвестицій, що складає предмет такого співробітництва. Відтак доцільно розглядати названі поняття у стратифікаційному розрізі. На погляд автора, міжнародне інвестиційне співробітництво може реалізовуватися на мега-, макро-, мезо- та мікрорівнях.

3. Методичні підходи до аналізу та оцінки раціонально розглядати, враховуючи специфіку та конкретно-економічні прояви відповідних складових. Найбільш популярним серед дослідників є діагностика ступеню ефективності використання суб'єктами міжнародного інвестиційного співробітництва того чи іншого методу та інструменту реалізації відносин, що його складають. Розмаїтість доступного інструментарію й визначає ступінь прогресивності такого

співробітництва в певній країні або групі країн. Збір і узагальнення актуальних, з точки зору мети цього дослідження, публікацій дозволив виокремити такі цільові індикатори впливу інвестицій: економічне зростання, продуктивність, зайнятість, заробітна плата, суспільна нерівність, бідність, національний дохід.

4. Огляд макроекономічних умов міжнародного інвестування в українському Причорномор'ї засвідчує наявність незмінних міжобласних пропорцій у регіональному виробництві. Галузева структура регіонального господарства є подібною до загальнонаціональної, за виключенням деяких відмінностей в порядку ключових галузей. Результати PESTEL-аналізу свідчать про найбільший вплив на міжнародне інвестиційне співробітництво Причорноморських регіонів правових і політичних чинників, що цілком логічно витікає з сутності досліджуваного явища. Дещо слабшим є вплив економічних, технологічних і екологічних чинників, а найменш вразливим таке співробітництво є до соціальних аспектів.

5. Аналіз сукупних залишків іноземних інвестицій доводить наявність чотирьох етапів розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва Причорноморських регіонів: впевнене зростання в 2009 – 2013 рр., що змінилося стагнацією в 2014 – 2015 рр., стабілізацією в 2016 – 2020 рр. з помітною пост-пандемічною акселерацією в 2021 р., та різким занепадом під час воєнного стану в 2022 р. Структура іноземних інвестицій дозволяє дійти висновку про домінування Одеської області відносно міжнародного інвестиційного співробітництва в українському Причорномор'ї. У загальнонаціональному ж масштабі досліджувані регіони характеризувалися певною активізацією зусиль з розширення міжнародних інвестиційних зв'язків у 2016 – 2020 рр., проте наслідки «коронакризи» та повномасштабне вторгнення в Україну звели нанівець більшу частину досягнутого в цьому напрямку, відкинувши на десятиліття в прогресі інвестиційне співробітництво до рівня 2010 – 2011 рр.

6. Портфель міжнародних інвестицій у Причорноморських регіонах представлений, переважно, портовою логістикою, на яку припадає практично половина всіх залучених інвестицій. Така зацікавленість саме в портовому господарстві пояснюється масштабами провадження бізнесу в цьому секторі: частка

портів Причорноморських регіонів у загальному вантажообігу України складала не менше 90 %, а з початком повномасштабного вторгнення абсолютно весь морський транспорт завантажується та розвантажується в портах Одещини, що обумовлено веденням активних бойових дій у східній частині акваторії Чорного моря. Майже кожен четвертий долар корпоративних іноземних інвестицій у Причорноморських регіонах припадав на енергетичний сектор і переробну промисловість. Інтерес нерезидентів до ведення бізнесу в енергетиці стосується, переважно, розробки відновлювальних джерел. Міжнародні інвестиції в підприємства переробної промисловості стосуються, переважно, обробки аграрної продукції та виробництва продуктів харчування, що пояснюється доступом до дешевої та якісної сільськогосподарської продукції, що складає основу економіки Причорноморських регіонів.

7. Аналіз регіонального розрізу найбільших іноземних інвесторів у Причорноморських регіонах свідчить про актуальність впровадження системи публічного контролю за іноземними інвестиціями з метою забезпечення національної економічної безпеки. Актуальність інтенсифікації роботи над упровадженням скринінгу інвестицій в Україні пояснюється, по-перше, зобов'язанням рухатися в фарватері головних економіко-правових трендів ЄС, а по-друге, потребою убезпечити національну економіку від руйнівного впливу «токсичних інвестицій», що можуть походити не лише з країни-агресора та її сателітів, а й з держав, для яких Україна є реальним або потенційним конкурентом на певних сегментах світового ринку.

8. Реалізований кореляційно-регресійний аналіз емпірично визначив ключові резерви для повоєнного відновлення Причорноморських регіонів України: ринок праці, товарний експорт і сільськогосподарське виробництво. Результати обчислень свідчать про відсутність особливо високого зв'язку між міжнародним інвестиційним співробітництвом та економічним розвитком Причорномор'я, проте назагал взаємний вплив є суттєвим, що обґрунтовує важливість ролі іноземного інвестування в зміні соціально-економічного становища досліджуваних регіонів. Деградація ж інвестиційних зв'язків призвела б до експорту товарів не більше ніж

на 741 млн. дол. США, випуску агропродукції на рівні 94 млн. дол. США та вивільнення робочої сили з належними негативними наслідками стосовно кардинального погіршення рівня життя населення.

9. Реалізація інвестиційного потенціалу Причорноморських регіонів має бути пріоритетним економічним завданням не лише для органів державної влади на місцях, а й для місцевого самоврядування. Пріоритизація міжнародного інвестиційного співробітництва приморських територій України має спиратися на набутий під час війни досвід стратегічної важливості провідних галузей та прагматичне ставлення до повоєнних умов функціонування вітчизняної економіки. Втім, ілюзія «закордонного порятунку» не спроможна викликати економічний ренесанс навіть за дієвого інвестиційного менеджменту після завершення активних бойових дій. Тому зусилля в напрямку залучення фінансових, матеріальних та інтелектуальних інвестицій доцільно поєднувати з цілеспрямованим реформуванням внутрішнього інноваційно-інвестиційного та соціального простору як у Причорноморських регіонах, так і в інших регіонах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністрація морських портів України (2023). Публікації. URL: <https://www.uspa.gov.ua/news>.
2. Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 256 с.
3. Бестужева С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. Харків : Видавництво ХНЕУ, 2009. 384 с.
4. Виговський О. І. Юридичні аспекти проектного фінансування. *Форум права*. 2016. № 2. С. 24–29.
5. Генеральна угода про торгівлю послугами : Міжнародний документ від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017.
6. Городніченко Ю., Сологуб І. Економічне зростання у повоєнній Україні. *Вокс Україна*. 2023. URL: <https://voxukraine.org/ekonomichne-zrostannya-u-povoyennij-ukrayini>.
7. Горюнов Д. Скринінг прямих іноземних інвестицій. *Центр економічної стратегії*. 2021. 22 с. URL: <https://ces.org.ua/foreign-direct-investment-screening/>.
8. Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
9. Департамент морегосподарського комплексу, транспортної інфраструктури та зв'язку Одеської обласної державної адміністрації (2023). Транспортна галузь Одеської області. URL: <https://morhoz.od.gov.ua>.
10. Державна служба статистики України (2023). Статистична інформація. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Діденко Є. О., Гапіч О. В. Управління інвестиційною стратегією підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7489>.
12. Дурман М. О., Дурман О. Л., Грицак Л. Б. Оцінка ефективності інвестицій від освітніх програм міжнародної технічної допомоги та їх вплив на соціально-

економічний розвиток України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 120-126.

13. Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна діяльність : навч. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.

14. Задоя А. О. Мотиви міжнародної інвестиційної діяльності. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2018. № 1 (24). С. 40-49.

15. Іванюк Й. І. Венчурні фонди як інститути спільного інвестування за законодавством України та правом Європейського Союзу: загальна характеристика. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 220-227.

16. Інвестування : підручник (модульний варіант). Кер. авт. колект. і наук. ред. проф. В. П. Ільчук. Чернігів: ЧНТУ, 2014. 355 с.

17. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 228 с.

18. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

19. Лаба І. З. Державне регулювання міжнародного переміщення капіталу в малих відкритих економіках. Дис. ... канд. екон. наук. спец. 08.00.01. Львів, 2019. 233 с.

20. Лактіонова О. А. Навчальний посібник з дисципліни «Інвестування». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця. 2019. 256 с.

21. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Столярчук Я. М. Міжнародна економіка : підручник. К.: КНЕУ, 2014. 762 с.

22. Луців Б. Л., Кравчук І. С., Сас Б. Б. Інвестування : підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с.

23. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

24. Малюта І. А., Трудова М. Є., Курзова М. О. Особливості інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС. *Агросвіт*. 2018. № 20. С. 27-30.

25. Матюшенко І. Ю. Інвестування (в контексті міжнародної інтеграції України) : навч. посібн. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. 396 с.

26. Матюшенко І. Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 520 с.
27. Мацука В. М., Ніколенко Т. І. Міжнародна інвестиційна діяльність : навч. посіб. Маріуполь: МДУ, 2016. 164 с.
28. Михайлишина Д. Російський економічний слід в Україні. *Центр економічної стратегії*. 2020. 57 с. URL: <https://ces.org.ua/russias-economic-footprint-in-ukraine/>.
29. Міжнародна економіка: підручник. За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
30. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. За ред. С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса: «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2015. 305 с.
31. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. д.е.н., професора А. І. Крисоватого, д.е.н., професора Р. Є. Зварича. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 660 с.
32. Міжнародні економічні відносини : підручник. За ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с.
33. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник. А. І. Боярчук, Р. П. Огородник, І. А. Плющик, Н. М. Антофій, Н. Є. Федорова. Херсон: ТОВ « ВКФ «СТАР» ЛТД», 2018. 374 с.
34. Міністерство економіки України (2023). Інвестиційна політика та міжнародне інвестиційне співробітництво. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhнародneInvestitsiineSpivrobitnitstvo> (дата звернення: 11.09.2023).
35. Міністерство економіки України (2023). Основні показники по СЕЗ. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&title=OsnovniPokaznikiPoSez>
36. Міністерство фінансів України (2023). Міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування. URL:

https://mof.gov.ua/uk/international_agreements_of_ukraine_on_avoidance_double_taxation-543

37. Надвірнянський Ю. Міжнародна інвестиційна діяльність між Україною та Європейським союзом. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 6. Том 2. С. 136-141.

38. Національний банк України (2020). Національний банк удосконалює обчислення статистики прямих іноземних інвестицій. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-udoskonalyuye-obchislennya-statistiki-priyamih-inozemnih-investitsiy>.

39. Національний банк України (2023). Статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.

40. Одеська обласна державна адміністрація (2023). Провідні інвестори Одещини. URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/investory-odeshhyny.docx>.

41. Орлова К. Є. Управління інвестиційною діяльністю як засіб забезпечення розвитку потенціалу підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. С. 169-174.

42. Офіційний веб-портал парламенту України Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/u908bdcbf-09fd-4420-88df-822a9897a0e5/page>

43. Павленко І. І., Варяниченко О. В., Навроцька Н. А. Міжнародна торгівля та інвестиції : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 256 с.

44. Погрішук Г. Б., Руденко В. В. Інвестування : навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 277 с.

45. Портал «Інвестиційні можливості Миколаївщини» (2023). Успішно реалізовані інвестиційні проекти в Миколаївській області. URL: http://invest.mk.gov.ua/images/docs/inv_proj/invest2.pdf.

46. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій : Закон України № 2389-IX від 09.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

47. Про Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.04.2001 р. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/327-2001-%D0%BF#Text>

48. Про індустриальні парки : Закон України № 5018-VI від 21.06.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>

49. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

50. Про інститути спільного інвестування : Закон України № 5080-VI від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

51. Про концесію : Закон України № 155-IX від 03.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-IX#Text>

52. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

53. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України № 991-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>

54. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>

55. Про угоди про розподіл продукції : Закон України № 1039-XIV від 14.09.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>

56. Сазонець І. Л., Джусов О. А., Сазонець О. М. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 304 с.

57. Світове господарство і міжнародні економічні відносини : навч. посіб. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Т. В. Шталь. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 239 с.

58. Сімкова Т. О., Байда О. К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8465>.

59. Слово і Діло (2023). Післявоєнне відновлення України: які країни взяли шефство над містами та областями. 01.03.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/03/01/infografika/suspilstvo/pislyavoyenne-vidnovlennya-ukrayiny-yaki-krayiny-vzyaly-shefstvo-nad-mistamy-ta-oblastyamy>.

60. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року : Затверджено Указом Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>.

61. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: Видавництво «Апріорі», 2019. 460 с.

62. Фліссак К. Міжнародне інвестиційне співробітництво країн Вишеградської Четвірки. *Світ фінансів*. 2020. № 4(65). С. 144-156.

63. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

64. Яценко О., Аксьонова О., Осадчук В. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України та Китаю. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 2 (35). С. 99-117.

65. Akbalik, M., & Çitilci, T. (2020). The Importance of PESTEL Analysis for Environmental Scanning Process. *Handbook of Research on Decision-Making Techniques in Financial Marketing*. IGI Global. 646 p.

66. Bačić, K., Račić, D., & Ahec Šonje, A. (2004). The effects of FDI on recipient countries in Central and Eastern Europe. *Privredna kretanja i ekonomska politika*. Vol. 14. No. 100. P. 58-96.

67. Bijsterbosch, M., & Kolasa, M. (2010). FDI and productivity convergence in Central and Eastern Europe: an industry-level investigation. *Review of World Economics*. Vol. 145. No. 4. P. 689-712.

68. Bogdan, T., Grieson, R., & Landesmann, M. (2022). Evaluation of Ukraine's National Recovery Draft Plan. *wiiw Policy Note/Policy Report*. No. 61. November 2022. 31 p.

69. Bonnitcha, J., Skovgaard Poulsen L. N., & Waibel, M. (2017). The political economy of the investment treaty regime. Oxford: Oxford University Press. 368 p.

70. Campos, N. F., & Kinoshita, Y. (2002). Foreign direct investment as technology transferred: some panel evidence from the transition economies. *The Manchester School*. Vol. 70. No. 3. P. 398-419.

71. Communication from the Commission (2022). Guidance to the Member States concerning foreign direct investment from Russia and Belarus in view of the military aggression against Ukraine and the restrictive measures laid down in recent Council Regulations on sanctions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.CI.2022.151.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2022%3A151I%3ATOC>.

72. Consolidated version of the Treaty on European Union. Document 12016M/TXT. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016M/TXT>.

73. Crowe, D., & Rawdanowicz, Ł. (2023). Risks and opportunities of reshaping global value chains. *OECD Economics Department Working Papers*. No. 1762. OECD Publishing. URL: <https://doi.org/10.1787/f758afe8-en>.

74. Damijan, J. P., Kostevc, C., & Rojec, M. (2013). Global supply chains at work in Central and Eastern European countries: impact of FDI on export restructuring and productivity growth. *VIVES Discussion Paper*. No. 37. URL: <https://ssrn.com/abstract=2287550>.

75. Davies, A. (2020). Technology Transfer Contracts and the TRIPS: Interpreting High and Low Consensus Norms. *Legal Issues of Economic Integration*. Vol. 47. Issue 2. P. 179-214.

76. Di Stefano, E., Giovannetti, G., Mancini, M., Marvasi, E., & Vannelli, G. (2022). Reshoring and plant closures in Covid-19 times: Evidence from Italian MNEs. *International Economics*. Vol. 172. P. 255-277.

77. EMIS (2022). Fleeing Russia – The Mass Corporate Exodus. *An EMIS Insights Industry Report*. URL: <http://surl.li/mknzgz>.

78. Ganić, M. (2019). Does foreign direct investment (FDI) contribute to poverty reduction? Empirical evidence from Central European and Western Balkan countries. *Scientific Annals of Economics and Business*. Vol. 66. No. 1. P. 15-27.

79. GMK Center (2023). Морські порти України за січень-жовтень обробили понад 46 млн т вантажів. URL: <https://gmk.center/ua/news/morski-porti-ukraini-za-sichen-zhovten-obrobili-ponad-46-mln-t-vantazhiv>.

80. Haftel, Y., & Broude, T. (2022). Fiddlers on the Roof? International Organizations in the International Investment Regime as Traditional Global Governance. *GLOBE – The European Union and the Future of Global Governance Report*. 55 p.

81. Hunya, G. & Geishecker, I. (2005). Employment effects of foreign direct investment in Central and Eastern Europe. *wiiw Research Report*. No. 321. URL: <https://econpapers.repec.org/scripts/redir.pf?u=https%3A%2F%2Fwiiw.ac.at%2Femployment-effects-of-foreign-direct-investment-in-central-and-eastern-europe-dlp-348.pdf;h=repec:wii:rpaper:rr:321>.

82. Javorcik, B. S. (2004). Does foreign direct investment increase the productivity of domestic firms? In search of spillovers through backward linkages. *American Economic Review*. Vol. 94. No. 3. P. 605-627.

83. Jude, C., & Silaghi, M.I.P. (2016). Employment effects of foreign direct investment: new evidence from Central and Eastern European countries. *International Economics*. Vol. 145(C). P. 32-49.

84. Kang, Y., & Li, Q. (2018) The Effects of Institutional Difference and Resource Seeking Intent on Location Choice of Chinese Outward FDI. *Theoretical Economics Letters*. Vol. 8, P. 981-1003.

85. KSE Institute (2022). Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.pdf.

86. KSE Institute (2022). Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України, та попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf.

87. KSE Institute (2023). Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf.

88. KSE Institute (2023). Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf.

89. Maibetly, F., & Idris, I. (2022). Analysis of Factors Affecting Foreign Direct Investment (FDI) in ASEAN (Lower Middle Income) Plus Three: Market Seeking, Resource Seeking or Efficiency Seeking? *Proceedings of the Eighth Padang International Conference On Economics Education, Economics, Business and Management, Accounting and Entrepreneurship (PICEEBA-8 2021)*. Atlantis Press. P. 441-450.

90. Mi, L., Yue, X.-G., Shao, X.-F., Kang, Y., & Liu, Y. (2020). Strategic Asset Seeking and Innovation Performance: The Role of Innovation Capabilities and Host Country Institutions. *Journal of Risk and Financial Management*. Vol. 13(3), No. 42. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm13030042>.

91. Mihaylova, S. (2015). Foreign direct investment and income inequality in Central and Eastern Europe. *Theoretical and Applied Economics*. Vol. XXII. No. 2(603). P. 23-42.

92. Kamal, M. A., Ullah, A., Zheng, J., Zheng, B. & Xia, H. (2019). Natural resource or market seeking motive of China's FDI in asia? New evidence at income and sub-regional level. *Economic Research – Ekonomska Istraživanja*. Vol. 32. No. 1. P. 3869-3894.

93. Neuhaus, M. (2006). The impact of FDI on economic growth: an analysis for the transition countries of Central and Eastern Europe. Heidelberg: Physica-Verlag. 185 p.

94. Onaran, O. (2008). Jobless growth in the Central and East European countries: a country-specific panel data analysis of the manufacturing industry. *Eastern European Economics*. Vol. 46. No. 4. P. 90-115.

95. Onaran, O., & Stockhammer, E. (2008). The effect of FDI and foreign trade on wages in the Central and Eastern European Countries in the post-transition era: a sectoral analysis for the manufacturing industry. *Structural Change and Economic Dynamics*. Vol. 19. No. 1. P. 66-80.

96. Packroff, J. (2022). Hamburg port terminal takeover divides Berlin and Brussels. EURACTIV 21.10.2022. URL: <https://www.euractiv.com/section/eu-china/news/hamburg-port-terminal-takeover-divides-berlin-and-brussels>.

97. Rail.insider (2023). Відкрита аналітика. URL: <https://www.railinsider.com.ua/novyny-transportnogo-sektoru-ukrayiny/vidkryta-analytyka>.

98. Robert-Cuendet, S. (2021). Unilateral and extraterritorial sanctions and international investment law. *Research Handbook on Unilateral and Extraterritorial Sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 512 p.

99. Schreuer, C. H. (2007). Investment Protection and International Relations. *The Law of International Relations*. Vienna: Liber Amicorum Hanspeter Neuhold. P. 345-358.

100. Stehrer, R., Stöllinger, R., Hunya, G., Hanzl-Weiss, D., Holzner, M., Reiter, O. et al. (2020). How EU funds tackle economic divide in the European Union. *Study requested by the European Parliament's Committee on Budgets*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2020\)654525](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2020)654525).

101. Thompson, A., Tomer, B., & Haftel, Y.Z. (2019). Once Bitten, Twice Shy? Investment Disputes, State Sovereignty and Change in Treaty Design. *International Organization*. Vol. 73. No. 4. P. 859-880.

102. UNCTAD (2023). Data centre. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>.

103. UNCTAD (2023). The evolution of FDI screening mechanisms. Investment Policy Monitor, Issue No. 25. URL:

<https://investmentpolicy.unctad.org/news/hub/1715/20230221-investment-policy-monitor-issue-no-25---the-evolution-of-fdi-screening-mechanisms>.

104. UNCTAD (2023). World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf.

105. UNCTAD (2023). World Investment Report. URL: [https://unctad.org/publications-search?f\[0\]=product%3A397](https://unctad.org/publications-search?f[0]=product%3A397).

106. Wagner, M. (2014). Regulatory Space in International Trade Law and International Investment Law. *University of Pennsylvania Journal of International Law*. No. 36, P. 1-87.

107. Zulfiu Alili, M., & N. Adnett (2018). Did FDI increase wage inequality in transition economies? *International Journal of Social Economics*. Vol. 45. No. 9. P. 1283-1304.